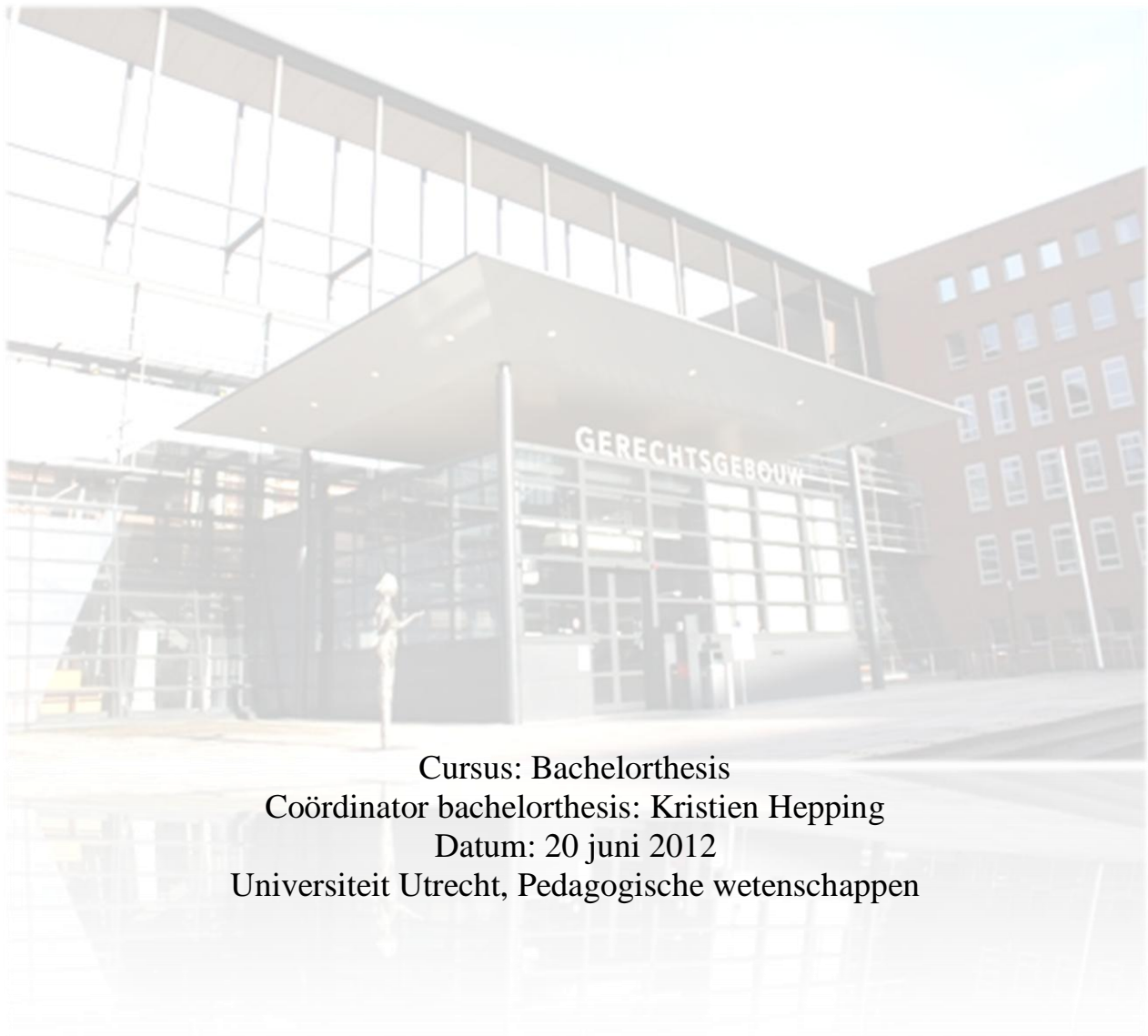

Ouderparticipatie

Vergelijking tussen Ouderparticipatie tijdens het Onderhoud ten Parkette en de Jeugdstrafzitting

Cursus: Bachelorthesis

Coördinator bachelorthesis: Kristien Hepping

Datum: 20 juni 2012

Universiteit Utrecht, Pedagogische wetenschappen

Emmy van Gils: (3509397)

Roos Mekes: (3545350)

Marhainska Sakoetoe: (3215865)

Michelle Noteboom: (3547191)

Voorwoord

Graag presenteren wij u onze vergelijkingsstudie over ouderparticipatie tijdens het Onderhoud ten Parkette en de Jeugdstrafzitting. Gedurende het volgen van de studie Pedagogische Wetenschappen en het volgen van de minor Jeugd & Criminaliteit is onze interesse voor het snijvlak tussen pedagogiek en recht aangewakkerd. Tijdens het uitvoeren van dit onderzoek hebben we deze interesse in de praktijk kunnen uiten door het bijwonen van diverse zittingen. Hier kwamen de vele facetten van jeugd en criminaliteit die aan bod zijn gekomen in de minor bij elkaar, namelijk het “waarom” van jeugdcriminaliteit, het Nederlands recht en vervolgens de strafrechtelijke reactie.

Wij zijn daarom de medewerkers van de Rechtbank en het Openbaar Ministerie te Utrecht erg dankbaar voor de kans die ons is geboden om de OTP- en jeugdstrafzittingen bij te wonen, omdat deze zittingen normaal gesloten zijn voor buitenstaanders. Vooral de parketsecretarissen en kinderrechters, die het toelieten dat er geobserveerd werd gedurende diverse zittingsdagen, willen we bedanken voor hun medewerking en hulp. Ten slotte willen wij onze begeleidster, Kristien Hepping, nog in het bijzonder bedanken voor haar duidelijke feedback en grote betrokkenheid bij ons onderzoek.

Wij hopen dat u deze thesis met net zoveel plezier leest als dat wij er aan gewerkt hebben.

Emmy van Gils
Roos Mekes
Marhainska Sakoetoe
Michelle Notenboom

Vergelijking tussen Ouderparticipatie tijdens het Onderhoud ten Parkette en de Jeugdstrafzitting

Samenvatting

Inleiding: Het belang van ouderparticipatie gedurende het hele jeugdstrafproces wordt benadrukt in internationale verdragen en in nationale wetgeving. Onderzoek is verricht naar ouderparticipatie tijdens het Onderhoud ten Parkette (OTP) en de jeugdstrafzitting. Hiervoor is de mate van ouderbetrokkenheid, de communicatiewijze van de parketsecretarissen en kinderrechters en de communicatie-inhoud van ouders onderzocht. *Methode:* Er zijn in Utrecht 20 OTP zaken en 21 jeugdstrafzaken bijgewoond. Er is gebruik gemaakt van externe observaties aan de hand van gestructureerde observatielijsten. *Resultaten:* Moeders zijn zowel tijdens het OTP als tijdens de jeugdstrafzitting vaker aanwezig dan vaders. Ouders zijn vervolgens relatief langer aan het woord tijdens het OTP dan tijdens de jeugdstrafzaken. Hiernaast spreken ouders in vergelijking met de jeugdstrafzitting vaker op eigen initiatief tijdens het OTP, dan dat zij hier de gelegenheid toe krijgen. Verder wordt tijdens het OTP meer uitleg gegeven door de parketsecretaris over het verloop van de OTP zaak en de inhoud van de sanctie. Ten slotte wordt het begrip van ouders vaker getoetst tijdens het OTP dan tijdens de jeugdstrafzaken. *Conclusie:* Ouders lijken meer te participeren tijdens het OTP dan tijdens de jeugdstrafzitting. De mate van ouderparticipatie verschilt echter niet alleen per zittingsvorm. Er zijn ook verschillen gevonden in de ouderparticipatie tussen de parketsecretarissen onderling en de kinderrechters onderling. Toekomstig onderzoek met een grotere steekproef van ouders en meerdere parketsecretarissen en kinderrechters is nodig om meer gedegen uitspraken te doen over participatieverschillen van ouders tijdens beide zittingsvormen.

Kernwoorden: Ouderparticipatie, jeugdstrafzitting, onderhoud ten parkette, ouderbetrokkenheid, communicatiewijze, communicatie-inhoud.

1. Theoretische Inleiding

Het jeugdstrafrecht is van toepassing op jongeren van 12 tot en met 17 jaar en wordt gekenmerkt door een pedagogisch karakter (Mijnarends, 2001; Rap & Weijers, 2011). Dit pedagogisch karakter komt naar voren in de speciale benadering van de jeugdige gedurende het gehele strafproces (Weijers & Hokwerda, 2003). Uitgangspunt hierbij is dat het belang van de jongere voorop staat (Arthur, 2010; Garfinkel & Nelson, 2004; Mijnarends, 2001). Zo is een opvallend verschil met het volwassen strafproces dat de zitting achter gesloten deuren plaatsvindt (Weijers, 2008b). Bovendien zijn jeugdigen nog sterk afhankelijk van de directe omgeving en bevinden zich wat betreft verantwoording nog in een overgangsfase. Enerzijds zijn jeugdigen nog verantwoording en gehoorzaamheid verschuldigd aan hun ouders, anderzijds aan de Staat (De Jonge, Hepping, & Weijers, 2011; Hollingsworth, 2007). De beperkte strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarigen betekent dat ouders een rol zouden moeten spelen in het jeugdstrafproces. De rol van ouders tijdens het OTP en de jeugdstrafzitting staat centraal in het huidige onderzoek.

Dit onderzoek richt zich op de participatie van ouders tijdens het OTP en de jeugdstrafzitting. Uiteindelijk zullen de onderzoeksresultaten van beide zittingsvormen vergeleken worden. De probleemstelling van dit onderzoek luidt als volgt: *“In hoeverre is er een verschil tussen de participatie van ouders tijdens het Onderhoud ten Parkette en de jeugdstrafzittingen?”*. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn vier deelvragen opgesteld, namelijk: *“In welke mate worden ouders betrokken tijdens het Onderhoud ten Parkette?”*, *“Hoe is de communicatiewijze van de parketsecretaris en de communicatie-inhoud van ouders tijdens het Onderhoud ten Parkette?”*, *“In welke mate worden ouders betrokken tijdens de jeugdstrafzitting?”* en *“Hoe is de communicatiewijze van de kinderrechtter en de communicatie-inhoud van ouders tijdens de jeugdstrafzitting?”*. In het theoretisch kader zal eerst ingegaan worden op de jeugdstrafrechtketen en de plaats die het OTP en de jeugdstrafzitting daarin hebben. Vervolgens zal er ingegaan worden op de mate van ouderbetrokkenheid, de communicatiewijze en communicatie-inhoud.

Jeugdstrafrechtketen

In vrijwel iedere samenleving gelden rechtsnormen. Deze normen zijn door de Staat “in rechte” erkend en naleving is hierdoor afdwingbaar gemaakt (Weijers, 2011). Wanneer een jongere een strafbaar feit pleegt, bestaat er een kans dat hij in aanraking komt met een organisatie uit de jeugdstrafrechtketen (Kampijon, 2008). De zaak kan in deze keten op drie verschillende niveaus worden afgedaan. Bij het eerste niveau komt de jongere in aanraking met de politie. Afhankelijk van het strafbare feit beslist de politie of de zaak wordt geseponneerd, er reden is voor een geldboete, er sprake is van een Halt-waardig feit of dat er een proces verbaal moet worden opgemaakt en

ingezonden kan worden naar de officier van justitie. Wanneer er een proces verbaal wordt ingezonden naar de officier van justitie betekent dit dat de zaak wordt doorgestuurd naar het tweede niveau, het Openbaar Ministerie (OM). Het OM kan dan besluiten de zaak te vervolgen voor de kinderrechter door de jongere te dagvaarden (Van der Linden, Ten Siethoff, & Zeijlstra-Rijpstra, 2009). Het OM kan echter ook besluiten om de zaak buitengerechtelijk af te doen door de zaak (on)voorwaardelijk te seponeren of een transactie aan te bieden. Indien de officier een transactie wil aanbieden, worden de jeugdige verdachte en diens ouders¹ uitgenodigd voor een informele OM-zitting (Openbaar Ministerie, 2011; Waal, 2009). In Utrecht wordt de term OTP hiervoor gehanteerd. Bij deze zitting worden het delict en de persoonlijke omstandigheden besproken (Van der Linden et al., 2009). Hierna zal het transactie-aanbod definitief bepaald worden door de officier van justitie of de parketsecretaris, de naaste medewerker van de officier van justitie. Met de geleidelijke invoering van de Wet OM-afdoening zal de transactie in de toekomst geheel komen te vervallen (Corstens, 2009). De transactie zal dan plaatsmaken voor de strafbeschikking. Er is dan niet langer sprake van een aanbod, waarbij de jeugdige mag beslissen dit te accepteren of niet ter voorkoming van strafvervolgung, maar de straf wordt dan eenzijdig opgelegd. Hoewel de transactie volgens de wet sinds 2008 vervangen is door de strafbeschikking, moet de strafbeschikking in de praktijk nog ingevoerd worden (Beijerse & Dubbelman, 2011; Kampijon, 2008). Wanneer de jongere de aangeboden transactie niet accepteert of het OM besluit de jongere meteen al te dagvaarden, komt de jongeren terecht bij het derde en laatste niveau van de jeugdstrafrechtketen, de kinderrechter (Kampijon, 2008; Van der Linden, Ten Siethoff, & Zeijlstra-Rijpstra, 2009). Tijdens de jeugdstrafzitting gaat de kinderrechter in gesprek met de jongere over het delict en zal hij de ouders en eventuele getuigen en deskundigen horen. Er wordt ook gesproken over de persoonlijk omstandigheden van de jongere. Hierna zal de officier van justitie namens het OM de strafeis uitspreken betreffende het delict. De kinderrechter doet uiteindelijk de uitspraak (Rap & Weijers, 2011).

Rol van de ouders

Dat ouders een rol horen te spelen in het jeugdstrafproces komt terug in de internationale verdragen waarbij Nederland partij is, zoals het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)². Tevens wordt in artikel 7 van de Beijing Rules³ de aanwezigheid van een ouder of voogd als één van de fundamentele procedurele rechtswaarborgen gezien in de verschillende fasen van het jeugdstrafprocesrecht. Dit komt ook naar voren in de nationale regelgeving, namelijk de

¹ Wanneer de term “ouders” gebruikt wordt, kan hiermee ook een voogd, stief- of pleegouders bedoeld worden.

² Het IVRK trad voor Nederland in werking op 8 maart 1995.

³ United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice, 1985

“Aanwijzing effectieve afdoening strafzaken jeugdigen”⁴, waarin staat dat ouders betrokken dienen te worden bij het gehele strafproces tegen de jeugdige verdachte (Openbaar Ministerie, 2011). Dit betekent dat ouders geïnformeerd moeten worden over beslissingen aangaande hun minderjarige kind en aanwezig horen te zijn bij de strafzitting. Sinds 1 januari 2011 is de aanwezigheid van beide ouders op de jeugdstrafzitting wettelijk verplicht gesteld wanneer hun minderjarig kind wordt verdacht van een misdrijf, zie artikel 496a Wetboek van Strafvordering (Sv). Hier kan onder andere van worden afgeweken wanneer de kinderrechter de aanwezigheid van ouders niet in het belang van het kind acht (art. 496a lid 2 Sv). Wanneer ouders niet aanwezig zijn bij de zaak, zal de kinderrechter de zaak in principe aanhouden. De zaak wordt dan uitgesteld en er zal een bevel tot medebrenging komen voor de ouders (De Jonge, Hepping, & Weijers, 2011). Bij het OTP geldt deze aanwezigheidsplicht echter niet.

Er zijn diverse redenen te noemen voor het belang van de aanwezigheid van ouders tijdens de zitting. Volgens Hepping (2006) is de aanwezigheid van ouders tijdens de zitting van belang omdat zij belangrijke informatie kunnen verstrekken over het gedrag van hun kind, de thuissituatie en de situatie op school. Bovendien kunnen ouders vanuit hun rol als opvoeders aangeven hoe zij aankijken tegen het delictgedrag, of zij de ernst ervan inzien en hoe ze ermee omgaan. Hiernaast kunnen ouders belangrijke informatie verschaffen over de gezinssituatie. Op deze manier krijgt de parketsecretaris of kinderrechter meer informatie over de ouders en de relatie tussen de ouders en de jeugdige verdachte (Hepping, 2006). De parketsecretaris of kinderrechter kan op deze manier beoordelen in hoeverre de gezinssituatie als mogelijke bron van zorg moet worden beschouwd (Hepping & Weijers, 2011). Er bestaat namelijk een verband tussen het opvoedgedrag van ouders en jeugddelinquentie (Aalsma, Liu, & Wiehe, 2011; Hoeve, Dubas, Eichelsheim, Van der Laan, Smeenk, & Gerris, 2009; Slot, 2005). Een opvoedingsstijl, gekenmerkt door weinig warmte en steun, leidt namelijk eerder tot delinquent gedrag bij jongeren. Nog belangrijker is dat het gezin tevens de omgeving is waar slecht gedrag kan worden gesignaleerd en aangepakt (Dishion & Patterson, 2006). Doordat ouders meer zicht krijgen op de ernst van de situatie en de eventuele problematiek van hun kind, zou dit er toe kunnen leiden dat ouders hier in de verdere opvoeding meer aandacht aan besteden (Broeking & Peterson-Badali, 2010; Hepping, 2006; Weijers, 2008a). Ouders blijken bovendien een bron van sociale en emotionele steun te zijn voor hun kind (Peterson-Badali & Broeking, 2010; Schreijenberg, Timmermans, & Homburg, 2010). Uit interviews met Canadese kinderrechters, advocaten en reclasseringswerkers blijkt ten slotte dat betrokkenheid van ouders tijdens een zaak kan bijdragen aan betere juridische uitkomsten (Peterson-Badali & Broeking, 2009, 2010; Varma, 2007). Ouders kunnen soms zelfs invloed uitoefenen op het type en

⁴ De Aanwijzing effectieve afdoening strafzaken jeugdigen van het College van procureurs-generaal, vastgesteld op 6 juni 2011, Stcr. 2011, trad in werking op 1 juli 2011.

de lengte van de straf. Dit benadrukt het belang van het op een effectieve manier betrekken van ouders tijdens de zitting (Peterson-Badali & Broeking, 2010).

Het betrekken van ouders

Het actief betrekken van ouders blijkt een belangrijk aspect te zijn van hun participatie tijdens de zitting (Hillian & Reitsma, 2003). Hier wordt mee bedoeld dat ouders opgeroepen worden om op de zitting te verschijnen. Tevens houdt dit in dat ouders in de gelegenheid worden gesteld om wat te zeggen tijdens de zitting (Liefwaard, Rap & Weijers, 2010).

Vóór de wetswijziging was tijdens 80 tot 90 % van de jeugdstrafzaken minimaal één van de ouders aanwezig wanneer het om Nederlandse ouders ging (Schreijenberg et al., 2010). Er staat niet in de wet dat ouders tijdens het OTP aanwezig moeten of mogen zijn, maar zij worden in de praktijk wel altijd uitgenodigd (De Jonge & Van der Linden, 2011). Ondanks dat de aanwezigheid van ouders niet verplicht is, blijkt uit onderzoek dat er bijna altijd minimaal één ouder aanwezig is tijdens het OTP (Hepping & Weijers, 2011). Dit blijkt in 95,5% van de door de onderzoekers geobserveerde zaken het geval te zijn. Moeders zijn over het algemeen vaker aanwezig dan vaders.

Uit gegevens van jeugdstrafzittingen blijkt verder dat ouders gemiddeld zeer kort aan het woord komen, namelijk hooguit 1 à 2 minuten van de in totaal 40 minuten durende zaken (Rap & Weijers, 2011). Tot op heden is dit nog niet onderzocht voor het OTP. Ten slotte blijkt uit onderzoek naar de jeugdstrafzitting, uitgevoerd na de invoering van de verschijningsplicht van ouders, dat ouders doorgaans wachten tot zij het woord krijgen. De groep die zo nu en dan zelf het woord neemt of nauwelijks iets zegt, is veel kleiner (Everwijn, Lindenberg, Reitsma & Walberg, 2011). Dit is tevens nog niet onderzocht voor het OTP.

Hoewel de betrokkenheid van ouders tijdens de jeugdstrafzaak of het OTP efficiënt kan zijn, kunnen er ook diverse obstakels bestaan voor effectieve ouderbetrokkenheid. Denk bijvoorbeeld aan het niet goed spreken van de Nederlandse taal, een gebrek aan kennis of middelen om alles te begrijpen, mentale of fysieke gezondheid en geen duidelijk gedefinieerde rol van de ouderlijke participatie. De betrokkenheid van ouders kan ook gering zijn als ouders niet goed geïnformeerd zijn. Ouders kunnen dus aanwezig zijn en toch niet effectief of actief betrokken zijn (Harvell, Rodas, & Hendey, 2004).

Communicatiewijze van de kinderrechter en parketsecretaris

Het tweede aspect dat onderzocht wordt, betreft de communicatie tijdens beide zittingssoorten. De communicatie is opgesplitst in de communicatiewijze van de parketsecretaris en kinderrechter en de communicatie-inhoud van de ouders. Er zal nu eerst ingegaan worden op de communicatiewijze. De mate waarin ouders participeren tijdens de zitting is sterk afhankelijk van

de wijze waarop de kinderrechter, of in het geval van het OTP de parketsecretaris, hen betreft bij de behandeling van de zaak (De Jonge, 1999). Tijdens de jeugdstrafzitting en het OTP is het daarom de taak van de kinderrechter of parketsecretaris om invulling te geven aan de aanwezigheid van ouders. Om de betrokkenheid van ouders te vergroten is een goede communicatie met de kinderrechter of parketsecretaris van belang. Binnen het strafrecht zijn er drie aspecten van de communicatiewijze te onderscheiden, te weten; uitleg, de algemene houding en de morele communicatie (Weijers, 2004).

Met betrekking tot het aspect uitleg moet de kinderrechter of parketsecretaris waken voor het begrip van ouders. Binnen het strafrecht wordt veel gebruik gemaakt van strafrechtelijke termen en benamingen die voor verwarring kunnen zorgen (Weijers, 2004). Deze termen kunnen er toe leiden dat ouders onvoldoende kunnen volgen wat er tijdens de zitting wordt gezegd. Dit kan worden voorkomen door het vermijden van jargon. Wanneer vakjargon niet kan worden vermeden, is het belangrijk dat de kinderrechter toetst bij ouders of zij begrijpen wat er wordt gezegd (Schuytplot, 1999). Ten slotte is het belangrijk dat de eindbeslissing gemotiveerd wordt op een wijze die voor de jeugdige en zijn ouders begrijpelijk is (Rap & Weijers, 2011).

De houding van de kinderrechter of parketsecretaris en de gehanteerde gesprekstechnieken spelen tevens een belangrijke rol in de communicatie. Het stellen van open vragen kan helpen bij het krijgen van veel informatie van ouders. Gesloten vragen beperken de antwoorden vaak tot “ja” of “nee” en hebben hierdoor een suggestieve ondertoon (Lang & Van der Molen, 2010). Wanneer ouders terughoudend zijn in hun antwoorden of wanneer er verwarring ontstaat in het verhaal van ouders, kan de kinderrechter of parketsecretaris doorvragen. Hiernaast moeten ouders tijdens de zitting het gevoel krijgen dat de kinderrechter of parketsecretaris hen hoort en respecteert (Hillian & Reitsma, 2003). De kinderrechter of parketsecretaris kan hier uiting aan geven door gebruik te maken van non-verbale communicatie, zoals oogcontact en hoofdknikken (Lang & Van der Molen, 2010). Deze korte verbale reacties en parafrases kunnen er tevens voor zorgen dat de ouders het idee hebben dat er naar hen geluisterd wordt en stimuleren hen om meer te vertellen. Uit onderzoek van Rap en Weijers (2011) blijkt dat ouders tevreden zijn over de houding van de kinderrechter. Ruim driekwart van de ondervraagde ouders vindt dat er tijdens de zitting naar hen wordt geluisterd, dat ze genoeg ruimte krijgen om hun verhaal te doen en dat er voldoende wordt doorgevraagd door de kinderrechter. Bij het OTP is hier echter nog geen onderzoek naar gedaan.

Ten slotte doelt de morele communicatie op de verantwoordelijkheid van ouders. Wanneer de kinderrechter of parketsecretaris ouders hierop wijst, gebeurt dit meestal op een indirecte manier, door het stellen van vragen die ouders uitnodigen tot reflectie (Weijers, 2004). De reden voor deze indirecte manier van morele communicatie is het feit dat de kinderrechter of parketsecretaris een

onafhankelijke partij dient te zijn en dus moet waken voor oordelen (Garfinkel & Nelson, 2004; Weijers, 2004).

Communicatie-inhoud van de ouders

Het tweede aspect van communicatie dat onderzocht zal worden, betreft de communicatie-inhoud van de ouders. Het gesprek met ouders wordt, gezien de beperkte beschikbare tijd, vaak beperkt tot twee à drie onderwerpen tijdens het OTP. Van de jeugdstrafzitting is dit niet bekend (Hepping & Weijers, 2011; Van der Waal, 2009). Verschillende onderwerpen die aan bod kunnen komen, zullen besproken worden.

Zoals eerder aangegeven, kunnen ouders tijdens het behandelen van de zaak belangrijke informatie verschaffen over de gezins- en thuissituatie en de opvoeding. Op deze manier krijgt de parketsecretaris, en in het geval van de jeugdstrafzitting de kinderrechter, meer informatie over de ouders, de jeugdige verdacht en de relatie tussen hen (Hepping, 2006).

Tevens wordt het delict en het rapport van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) besproken (Hepping & Weijers, 2011; Van der Waal, 2009). Zowel de ouders als de jeugdige verdachte hebben over het algemeen de mogelijkheid om hierop te reageren. Ouders kunnen verder belangrijke informatie verschaffen over de vrijetijdsbesteding, de school en het karakter van hun kind. Zo krijgen de kinderrechter en parketsecretaris een duidelijker beeld van het profiel van de jeugdige verdachte (Hepping 2006; Hepping & Weijers, 2011; Peterson-Badali & Broeking, 2010). Verder blijkt uit onderzoek dat ouders op de zitting weinig argumenten inbrengen ter verdediging van hun kind (Rap & Weijers, 2011). Vaak benadrukken de ouders dat het momenteel thuis goed gaat met hun kind en dat de oorzaak van het delictgedrag bij negatieve invloed van vrienden of andere omstandigheden ligt .

Hypothesen en maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Op basis van de zojuist besproken literatuur zijn een aantal hypothesen gevormd. Zo wordt er ten aanzien van de mate van ouderbetrokkenheid verwacht dat ouders op beide zittingsvormen veelal aanwezig zullen zijn. Verder is de verwachting dat moeders vaker aanwezig zullen zijn dan vaders tijdens het OTP. Van de jeugdstrafzitting wordt verwacht dat beide ouders vaker aanwezig zijn, gezien de aanwezigheidsverplichting van beide ouders. Hiernaast is de verwachting dat ouders tijdens het OTP relatief langer aan het woord zijn dan tijdens de jeugdstrafzitting. Hoewel dit voor het OTP nooit eerder onderzocht is, wordt gezien de informele setting van het OTP verwacht dat hier de spreektijd van ouders relatief langer is in verhouding met de zittingstijd. Bovendien zijn er minder mensen aanwezig tijdens het OTP, wat mogelijk ook bijdraagt aan de spreektijd van ouders. Ten slotte is onze verwachting dat het informele karakter van het OTP er tevens voor zorgt dat ouders eerder initiatief nemen om te spreken dan tijdens de jeugdstrafzitting. Van de

jeugdstrafzittingen is zoals eerder vermeld al bekend dat ouders doorgaans wachten tot zij het woord krijgen. Mogelijk heeft de aanwezigheid van advocaten of deskundigen ook invloed op het eigen initiatief nemen om te spreken door ouders.

Ten aanzien van de communicatiewijze van de kinderrechter en parketsecretaris is de verwachting dat op beide zittingsvormen aandacht wordt gegeven aan het verloop van de zitting en de sanctiekeuze. Er wordt verwacht dat kinderrechters meer gebruik maken van vakjargon, gezien het formelere karakter van de jeugdstrafzitting. Mogelijk toetst de kinderrechter hierdoor vaker het begrip van ouders. Er worden verder geen grote verschillen verwacht als het gaat om de algemene houding van de parketsecretaris of kinderrechter. De verwachting is dat de algemene houding meer afhangt van het individu. Omdat er tijdens jeugdstrafzittingen zwaardere delicten behandeld worden, wordt er verwacht dat hier vaker een beroep wordt gedaan op de verantwoordelijkheid van ouders. Wat betreft de communicatie-inhoud van ouders worden er geen grote verschillen verwacht in het aantal onderwerpen. Mogelijk hangt het van het delict en de situatie af, waar de nadruk op wordt gelegd tijdens het behandelen van de zaak.

Aan de hand van de zojuist genoemde hypothesen wordt verwacht dat dit onderzoek bijdraagt aan de wetenschappelijke context, omdat het voortborduurt op eerder verricht onderzoek naar de participatie van kinderen en ouders tijdens de zitting. Er is in het verleden echter nog weinig kwantitatief onderzoek gedaan naar de participatie van ouders, daarom zal dit onderzoek zich ook hierop richten. Bovendien is de participatie van ouders nog niet vergeleken tussen beide zittingsvormen. Om deze reden zal er tevens kwalitatief onderzoek plaatsvinden. Hiernaast is het huidige onderzoek maatschappelijk relevant. Vanwege de belangrijke rol die ouders namelijk hebben in het strafproces, is het belangrijk dat zij voldoende ruimte krijgen om te kunnen participeren. Bovendien is het van belang dat de communicatiewijze van de kinderrechter of parketsecretaris bijdraagt aan de ouderbetrokkenheid en de communicatie-inhoud van de ouders. Door middel van dit onderzoek zal daarom getracht worden meer inzicht te geven in zowel de mate van ouderbetrokkenheid als de communicatiewijze en -inhoud, om zo vast te stellen waar nog verbeteringen kunnen volgen.

2. Methode

Er wordt, zoals eerder aangegeven, met dit onderzoek getracht een vergelijking te maken tussen de participatie van ouders tijdens het OTP en tijdens de jeugdstrafzitting. In deze sectie zal de methode beschreven worden die gehanteerd is voor de uitvoering van het huidige onderzoek. Allereerst wordt er ingegaan op de populatie en onderzoekseenheden. Verder worden onder andere de wijze van dataverzameling en de wijze van data analyse besproken.

Populatie en onderzoekseenheden

Voor het huidig onderzoek zijn in totaal 20 OTP zaken (N=20) en 23 jeugdstrafzaken (N=23) bijgewoond te Utrecht. De populatie bestaat uit ouders van jeugdige verdachten die aanwezig zijn tijdens een OTP-zitting of tijdens een jeugdstrafzitting. Hierbij is het belangrijk om te noemen dat alleen jeugdstrafzaken geobserveerd zijn bij de enkelvoudige kamer, waar doorgaans minder ernstige delicten worden behandeld dan bij de meervoudige kamer en de uitspraak meteen volgt. Tijdens 2 jeugdstrafzaken waren geen ouders aanwezig. Deze zaken zijn daarom verder buiten beschouwing gelaten. Het aantal relevante geobserveerde jeugdstrafzaken voor dit onderzoek is dus 21 (N=21).

Jeugdige verdachten

Voor beide zittingsvormen geldt dat er meer mannelijke verdachten dan vrouwelijke verdachten zijn geobserveerd. Tijdens de OTP zaken zijn er 16 (N=16) mannelijke en 4 (N=4) vrouwelijke jeugdige verdachten geobserveerd en tijdens de jeugdstrafzaken zijn er 20 (N=20) mannelijke verdachten en 1 (N=1) vrouwelijke verdachte geobserveerd. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 16 jaar. Verder blijkt uit gegevens van de OTP zaken dat 8 respondenten van autochtone afkomst en 7 van allochtone afkomst zijn. Bij 5 OTP zaken is de afkomst niet nagevraagd. Voor wat betreft de jeugdstrafzaken blijken 10 respondenten van autochtone afkomst en 9 van allochtone afkomst te zijn. Van 2 andere respondenten is dit niet bekend, omdat dit tijdens deze zaken niet is aangegeven. In de meeste OTP zaken betreft het een verdenking van diefstal, mishandeling of het niet voldoen aan de leerplicht. Voor jeugdstrafzaken geldt dat zaken over het algemeen gaan over verdenking van mishandeling, diefstal of wapenbezit. Van de jeugdige verdachten die verschenen zijn voor de parketsecretaris blijken er 13 van hen “*first offender*” te zijn en 8 recidivist. Voor de jeugdige verdachten die zijn verschenen voor de kinderrechter blijken er 12 van hen “*first offender*” te zijn en 7 recidivist. Van 2 van hen is dit niet bekend.

Ouders

Voor wat betreft de aanwezigheid van de ouders blijkt dat in alle OTP zaken minimaal 1 ouder aanwezig is. Dit geldt, zoals eerder gezegd, niet voor alle jeugdstrafzaken. Omdat de aanwezigheid van de ouder een belangrijk onderdeel is van dit onderzoek, zal hier dieper op in worden gegaan in de resultatensectie.

Parketsecretarissen en kinderrechters

Gedurende de OTP zaken, verdeeld over 5 zittingen, zijn er in totaal 2 parketsecretarissen geobserveerd. Parketsecretaris A. is een man en Parketsecretaris B. is een vrouw. Beide parketsecretarissen hebben ten tijde van het onderzoek weinig ervaring met het leiden van OTP-zittingen en zijn niet gespecialiseerd in jeugdzaken. Tijdens de jeugdstrafzaken, verdeeld over 4

zittingen, zijn er in totaal 3 kinderrechtshouders geobserveerd. Zowel kinderrechtshouder A. als B. zijn vrouwen, kinderrechtshouder C. is een man. Het is onbekend hoelang zij werkzaam zijn als kinderrechtshouder.

Wijze van dataverzameling

In het huidige onderzoek vindt dataverzameling plaats op kwantitatieve en kwalitatieve wijze. Om de mate van ouderbetrokkenheid te meten vindt de dataverzameling op kwantitatieve wijze plaats. Voor het meten van de communicatiewijze en –inhoud vindt de dataverzameling op kwalitatieve wijze plaats. Er is verder sprake van een selecte steekproef, omdat er enkel geobserveerd is binnen de Utrechtse rechtbank. Van te voren was nog niet bekend welke respondenten geobserveerd zouden worden (Landsheer, 't Hart, De Goede, & Van Dijk, 2003). Aan de voorzitter van het team van kinderrechtshouders en de parketsecretarissen van het OM is voorafgaand aan het onderzoek, toestemming gevraagd door de coördinator van de bachelorthesis voor het bijwonen en observeren van de OTP- en jeugdstrafzittingen. Deze zittingen zijn normaal gezien gesloten voor media en ander belangstellend publiek. De voorzitter van het team van kinderrechtshouders en de parketsecretarissen heeft toestemming gegeven voor het huidige onderzoek. De aanwezigen op de zitting hebben wel de mogelijkheid gekregen om bezwaar te maken tegen de aanwezigheid van de observatoren. Er is in geen enkel geval gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

Om de eerdergenoemde deelvragen te beantwoorden, is er gebruik gemaakt van externe observaties tijdens de zittingen. Dit houdt in dat de observatoren de omgeving zo min mogelijk proberen te beïnvloeden (Landsheer et al., 2003). De observatoren zitten zowel tijdens het OTP als tijdens de jeugdstrafzittingen achter in de zaal. Er is voor observaties gekozen omdat geobserveerd gedrag minder onderhevig is aan sociale wenselijkheid en tevens een completer beeld geeft van gedrag en context (Landsheer et al., 2003). Zo kan de interactie tussen de ouders en de kinderrechtshouder of parketsecretaris in beeld worden gebracht. Een nadeel van observatie is echter dat het onduidelijk is hoeveel invloed de observator heeft op de jeugdige verdachte en zijn of haar ouder(s) (Robson, 2002). Er zal daarom tijdens dit onderzoek in duo's worden geobserveerd, om subjectieve beoordelingsfouten te reduceren (Landsheer et al., 2003). Eén observator richt zich meer op het kwantitatieve deel van het onderzoek en de andere observator meer op het kwalitatieve deel.

Verder is er om data te verzamelen per deelvraag een passende en gestructureerde observatielijst samengesteld, waar een bestaande vragenlijst als basis voor heeft gediend (zie Bijlage 1). De validiteit van dit onderzoeksinstrument is niet onderzocht. Wel zal er, zoals eerder aangegeven in duo's worden geobserveerd, wat mogelijk bijdraagt aan de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Voor wat betreft de data-analyse zijn de observatielijsten

uitgewerkt en de uitkomsten aan elkaar gekoppeld. De gegevens zijn vervolgens kwalitatief beoordeeld en samengevoegd in het huidige onderzoek.

Wanneer er gekeken wordt naar de interne validiteit van het huidige onderzoek, blijkt dat deze laag is. Er zijn externe factoren die mogelijk van invloed zijn op de onderzoeksresultaten, zoals de taalvaardigheid, intelligentie of persoonlijkheid van de ouders, de training of ervaring van de parketsecretaris en kinderrechter en de aanwezigheid van bepaalde personen. Wat betreft de externe validiteit van het onderzoek moet aangegeven worden dat deze tevens laag is. Dit onder andere doordat de onderzoeksgroep relatief klein is en het onderzoek alleen in Utrecht plaatsvindt (Landsheer et al., 2003).

Operationalisatie

Zoals eerder gezegd wordt het begrip “participatie” in dit onderzoek zowel kwantitatief als kwalitatief benaderd. Wat betreft de kwantitatieve benadering wordt er vooral gekeken naar de “mate van ouderbetrokkenheid”. Er wordt allereerst aandacht besteed aan de aanwezigen tijdens de zitting. Tevens wordt er geobserveerd hoe vaak de ouders verschijnen op een zitting en of alleen vader, moeder, of beide ouders aanwezig zijn. Hiernaast wordt, door middel van turven, bijgehouden hoe vaak ouders aan het woord komen tijdens een zitting. Verder wordt er gelet op welke momenten zij het woord krijgen. Hierbij wordt geobserveerd of ouder(s) de gelegenheid krijgen om wat te zeggen of dat ze uit eigen initiatief spreken. Dit wordt tevens gedaan door middel van turven. Ten slotte zal er tijdens de zitting aan de hand van een stopwatch gekeken worden hoe lang ouders aan het woord zijn.

Voor de kwalitatieve benadering van participatie, is de communicatiewijze van de parketsecretaris en kinderrechter en de communicatie-inhoud van de ouders tijdens het OTP en de jeugdstrafzitting onderzocht. Zoals eerder aangegeven, is de communicatiewijze te onderscheiden in drie dimensies, namelijk “uitleg en begrip”, “algemene houding” en “morele communicatie”. Wat betreft “uitleg en begrip” wordt gekeken of de aanwezigen worden voorgesteld door de parketsecretaris en de kinderrechter en of er uitleg wordt gegeven over de functie van de aanwezigen. Tevens wordt bijgehouden of er uitleg wordt gegeven over het verloop van de zitting. Ten slotte wordt de uitleg over de keuze en inhoud voor de sanctie geobserveerd. Er moet dan ook aandacht worden besteed aan de begripstoetsing van de kinderrechter en de parketsecretaris ten opzichte van ouders. Daarnaast wordt er bij uitleg gekeken naar de moeilijkheidsgraad waarmee de kinderrechter en de parketsecretaris spreken door te observeren in welke mate er gebruik wordt gemaakt van juridisch jargon, afkortingen en verduidelijking. De tweede dimensie “algemene houding” omvat gesprekstechnieken als het stellen van open en gesloten vragen, doorvragen, parafraseren, complimenteren en korte verbale en non-verbale reacties. Dit is beoordeeld op een

vijfpuntsschaal. De laatste dimensie betreft de “morele communicatie”. Hier wordt geobserveerd of er een beroep wordt gedaan op de verantwoordelijkheid van ouders. Naast de communicatiewijze wordt de communicatie-inhoud van de ouders onderzocht. Alles wat ouders zeggen, zal zoveel mogelijk letterlijk uitgeschreven worden.

3. Resultaten

In deze sectie worden de resultaten behandeld die uit de observaties naar voren zijn gekomen. Eerst zullen de algemene resultaten worden besproken die voortkomen uit de observaties. Vervolgens zullen de resultaten van de mate van ouderbetrokkenheid tijdens het OTP en de jeugdstrafzitting worden weergegeven. Ten slotte zal er ingegaan worden op de resultaten van de communicatiewijze en de communicatie-inhoud op beide zittingsvormen. Bij het bespreken van de communicatie zullen telkens eerst de observaties van het OTP worden vermeld en daarna van de jeugdstrafzitting.

Algemene resultaten

Gemiddeld duurt een zaak van het OTP 17 minuten. De gemiddelde duur van een zaak verschilt per parketsecretaris (Tabel 1). Parketsecretaris A. heeft gemiddeld 15 minuten nodig voor een zaak en Parketsecretaris B. gemiddeld 21 minuten.

Tabel 1

Aantal Zaken en Gemiddelde Duur van Zaken per Parketsecretaris of Kinderrechter

	Parketsecretaris/ Kinderrechter A.		Parketsecretaris/ Kinderrechter B.		Kinderrechter C.		Minimale duur zaak	Maximale duur zaak
	Duur	Zaken	Duur	Zaken	Duur	Zaken		
OTP	15 min	14	21 min	6	-	-	10 min	42 min
JSZ	32 min	12	44 min	5	39 min	4	10 min	76 min

Noot. OTP = Onderhoud ten Parkette. JSZ = Jeugdstrafzaak.

Wanneer er gekeken wordt naar jeugdstrafzittingen, blijkt een zaak gemiddeld 36 minuten te duren. Ook in dit geval verschilt de gemiddelde zittingsduur per kinderrechter (Tabel 1). Bij kinderrechter A. duurt een zaak gemiddeld 32 minuten, bij kinderrechter B. gemiddeld 44 minuten en bij kinderrechter C. gemiddeld 39 minuten. Tabel 1a en 1b in bijlage 2, geven een volledig overzicht van de duur van zaken.

Verder blijken ouders tijdens OTP zaken over het algemeen plaats te nemen naast hun kind. Een enkele keer zit de ouder aan een andere tafel of achter in de zaal. Uit gegevens van jeugdstrafzittingen komt naar voren dat de plaats waar de ouders gaan zitten verschilt per kinderrechter. Bij kinderrechter A. en C. zitten de ouders aan een tafel links of rechts van de jeugdige verdachte en de raadsman. De jeugdige verdachte en de raadsman zitten bij alle 3 de kinderrechters aan een tafel recht tegenover de kinderrechter. Kinderrechter B. wees niet aan waar de ouders plaats konden nemen waardoor, op 2 ouderparen na, alle ouders in het publiek gingen zitten⁵. Uit algemene gegevens van de OTP zaken blijkt ten slotte dat de parketsecretarissen gemiddeld 28 keer aan het woord komen tijdens een zaak. De kinderrechters zijn gemiddeld 32 keer aan het woord (Tabel 2a en 2b, in bijlage 2).

Mate van ouderbetrokkenheid

Het actief betrekken van ouders blijkt, zoals eerder gezegd, een belangrijk aspect te zijn van hun participatie tijdens een zaak. Wanneer er gekeken wordt naar wie er aanwezig zijn tijdens een zaak blijkt dat tijdens alle geobserveerde OTP zaken minimaal 1 ouder aanwezig is (Tabel 2).

Tabel 2

Aanwezigheid van Ouders

	Alleen vader	Alleen moeder	Beide ouders	Totaal
OTP	7	10	3	20
JSZ	1	9	11	21

Tijdens 10 van de OTP zaken is alleen moeder aanwezig, tijdens 7 zaken alleen vader en tijdens 3 zaken beide ouders. Uit de gegevens van de jeugdstrafzaken blijkt dat 2 zaken worden voortgezet zonder de aanwezigheid van de ouders⁶. In de eerste zaak had de verdachte de leeftijd van 18 jaar al bereikt en in de tweede zaak was de vader, zowel mentaal als fysiek, niet in staat om op de zaak te kunnen verschijnen. De reden voor afwezigheid van de moeder bleef onbekend. Verder blijkt dat tijdens 11 van de geobserveerde jeugdstrafzaken beide ouders aanwezig zijn, tijdens 9 zaken alleen moeder en tijdens 1 zaak alleen vader.

Vervolgens is de tijd dat ouders gemiddeld aan het woord komen tijdens een zaak geobserveerd. Dit blijkt enigszins overeen te komen voor beide zittingsvormen.

⁵ De 2 overige ouderparen zitten, net als bij kinderrechter A. en C., aan de tafel rechts van de jeugdige verdachte en raadsman.

⁶ Deze zaken worden verder buiten beschouwing gelaten voor het beschrijven van de participatie van ouders, zoals al aangegeven werd in het methodendeel.

Tabel 3

Spreektijd Ouders

	Spreektijd			Verhouding gemiddelde spreektijd/duur zitting		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
PS A	0:15	3:24	1:27	1.7 %	19.0 %	8.9 %
PS B	1:42	4:06	2:18	8.9 %	18.2%	12.9 %
Totaal			1:48			9,7 %
KR A	0:30	3:04	1:37	1.3 %	15.2 %	6.2 %
KR B	0:03	3:52	1:54	0.2 %	12.5 %	4.2 %
KR C	0:31	6:52	3:12	1.5 %	14.9 %	8.0 %
Totaal			1:59			6.0 %

Noot. PS = Parketsecretaris. KR= Kinderrechter.

Tijdens OTP zaken komen ouders gemiddeld 1 minuut en 48 seconden aan het woord en tijdens jeugdstrafzaken 1 minuut en 59 seconden. Tijdens beide zittingsvormen loopt de tijd die ouders per zaak aan het woord komen sterk uiteen (Tabel 3). Verder moet opgemerkt worden dat er sprake is van verschillen tussen de parketsecretarissen en kinderrechters als het gaat om de spreektijd van ouders. Tijdens de OTP zittingen zijn de ouders langer aan het woord geweest bij parketsecretaris B. dan bij parketsecretaris A. Bij de jeugdstrafzaken zijn de ouders langer aan het woord geweest bij kinderrechter C. dan bij kinderrechter A. en B. Ouders spreken in verhouding met de zittingstijd langer tijdens een OTP zaak dan tijdens een jeugdstrafzaak.

Bovendien is er geobserveerd hoe vaak ouders aan het woord komen (Tabel 4).

Tabel 4

Gemiddeld Aantal keer dat Ouders Spreken

	OTP	JSZ
Min	2	1
Max	21	16
Gem beide ouders aanwezig	14	10
Gem één ouder aanwezig	8	5
Gemiddeld totaal	9	7

Noot. Geen derden = alleen ouders tijdens OTP. Geen derden = ouders en advocaat tijdens JSZ.

Het blijkt dat ouders gemiddeld 9 keer per OTP zaak aan het woord komen. Dit is minder wanneer er gekeken wordt naar jeugdstrafzaken. Ouders komen tijdens jeugdstrafzaken namelijk gemiddeld 7 keer aan woord. Het minimale en maximale aantal keer dat ouders aan het woord komen per zaak loopt uiteen, voor beide zittingsvormen. Het valt hiernaast op dat tijdens beide zittingsvormen waar maar 1 ouder aanwezig is, de ouder minder vaak aan het woord komt dan wanneer beide ouders aanwezig zijn. Tabel 2a en 2b in de bijlage 2, geven een volledig overzicht van het aantal keer dat de ouders aan het woord zijn geweest per zaak.

Vervolgens is er gekeken hoe vaak ouders op eigen initiatief spreken of de gelegenheid krijgen van de parketsecretaris of de kinderrechter om te spreken (Tabel 5).

Tabel 5

Gemiddeld Aantal Keer Eigen Initiatief of Gelegenheid om te Spreken

	Geen derden	Met derden	Gemiddeld
OTP Eigen initiatief	6.1	3.5	5.4
OTP Gelegenheid	3.2	3.3	3.3
JSZ Eigen initiatief	1.0	3.3	2.6
JSZ Gelegenheid	4.5	4.8	4.7

Noot. Geen derden = alleen ouders tijdens OTP of = ouders en advocaat tijdens JSZ.

Noot. Omdat afgeronde cijfers geen reëel beeld geven van de gemiddelden wordt hier gebruik gemaakt van niet afgeronde cijfers

Er is ook geobserveerd in hoeverre de aanwezigheid van derden hier invloed op heeft. Enkele voorbeelden van personen die eveneens aanwezig kunnen zijn en hier als derden beschouwd worden zijn een jeugdreclasserder, gezinsvoogd, zittingsvertegenwoordiger van de RvdK of de politie. Tabel 3a en 3b in bijlage 2, geven een volledig overzicht van de derden die aanwezig zijn tijdens beide zittingsvormen.

Ouders blijken, wanneer er gekeken wordt naar OTP zaken, gemiddeld 5.4 keer op eigen initiatief te spreken. Tijdens één OTP zaak spreekt de ouder geen enkele keer op eigen initiatief. Dit betreft een zaak waarin de moeder achter in de ruimte plaatsneemt. De parketsecretaris vraagt niet of de moeder naast haar zoon wil zitten. Naast het spreken op eigen initiatief, krijgen ouders gemiddeld 3.3 keer per OTP zaak de gelegenheid om te spreken van de parketsecretaris). Zowel parketsecretaris A. als B. geven de ouders gemiddeld ongeveer 3 keer de gelegenheid om te spreken.

Wanneer er gekeken wordt naar de gegevens van jeugdstrafzaken blijkt dat ouders gemiddeld 2.6 keer op eigen initiatief spreken. Ouders krijgen verder gemiddeld 4.7 keer de

gelegenheid om te spreken van de kinderrechter. Het aantal keer dat de kinderrechter de ouders de gelegenheid geeft om te spreken, verschilt per kinderrechter. Kinderrechter A. en kinderrechter C. geven allebei gemiddeld 5.3 keer de gelegenheid aan de ouders om te spreken, terwijl kinderrechter B. de ouders gemiddeld 3 keer de gelegenheid geeft om te spreken.

Als er tijdens OTP zaken derden aanwezig zijn, blijken ouders gemiddeld 3.5 keer op eigen initiatief te spreken. Tijdens zaken waar enkel de ouder aanwezig is, spreekt de ouder gemiddeld 6.1 keer op eigen initiatief. Bij het interpreteren van deze resultaten moet er rekening worden gehouden met het gegeven dat er 1 ouder is die 19 keer op eigen initiatief spreekt. Wanneer deze ouder buiten beschouwing wordt gelaten spreken de ouders gemiddeld 5.2 keer op eigen initiatief. Het aantal keer dat ouders de gelegenheid krijgen om te spreken van de parketsecretaris is ongeveer gelijk aan de zaken waarbij geen derden aanwezig zijn, namelijk afgerond 3 keer. Het blijkt dat tijdens jeugdstrafzaken waar derden aanwezig zijn, ouders gemiddeld 3.3 keer op eigen initiatief spreken en 4.8 keer de gelegenheid krijgen van de kinderrechter om te spreken. Opvallend is dat tijdens de jeugdstrafzaken waar geen derden aanwezig zijn, de ouders gemiddeld 1.0 keer op eigen initiatief spreken en 4.5 keer de gelegenheid krijgen van de kinderrechter om te spreken.

Communicatiewijze parketsecretaris en kinderrechter

Er is tevens onderzocht in welke mate de parketsecretaris en de kinderrechter de ouders betrekken bij de behandeling van de zaak. Hiervoor is gekeken naar de communicatiewijze van de parketsecretaris en kinderrechter. De onderzochte dimensies zijn uitleg en begrip, algemene houding en morele communicatie.

Uitleg

Bij alle 20 zaken stelt de parketsecretaris enkel zichzelf voor. Vervolgens geven de parketsecretarissen bij alle 20 zaken beknopt aan dat: *“Zij hier zitten namens het Openbaar Ministerie”*. Tevens is gekeken naar uitleg over het verloop van de zaken. Bij 12 zaken wordt er minimale uitleg gegeven van het verloop. Er wordt bijvoorbeeld gezegd: *“We gaan het hebben over de zaak, weet je nog waarvoor je aangehouden bent?”*. Bij 5 zaken wordt er relatief meer uitleg gegeven over het verloop. Er wordt dan over het algemeen niet alleen de nadruk gelegd op het praten over het delict of het rapport, maar tevens op het eindoordeel. Bij één zaak wordt de moeder meteen betrokken bij het verloop van de zitting. De parketsecretaris zegt hier: *“Ik hoop dat we er met zijn drieën een gesprek over kunnen hebben. Ik zal u (moeder) ook vragen stellen”*. Bij 3 zaken wordt er geen uitleg gegeven over het verloop, dit betreft 1 zaak voorgezeten door parketsecretaris A. en 2 zaken voorgezeten door parketsecretaris B.

Naast uitleg over de aanwezigen en het verloop van de zaak, is de uitleg betreffende de keuze en inhoud van de sanctie geobserveerd. Bij alle 20 zaken wordt hierbij stilgestaan. Eerst wordt kort het advies van de RvdK genoemd en vervolgens wordt uitgelegd waarom dit advies gevolgd wordt, of juist waarom hiervan wordt afgeweken. Bij de Maatregel Hulp & Steun (MHS), die 5 keer als transactie wordt aangeboden, wordt weinig uitleg gegeven. De uitleg bestaat enkel uit: *“De naam zegt het eigenlijk al, hulp en steun”,* en *“een half jaar begeleiding door de jeugdreclasserder”*. Bij één zaak vraagt parketsecretaris A. vervolgens aan de vader *“Vind u dat ook een goed idee?”*.

Net als de parketsecretarissen stellen de kinderrechters zichzelf en de eventuele andere aanwezigen, bij alle 21 zaken, voor (*“Hallo, ik ben de kinderrechter dat zijn de griffier en officier van justitie, naast jou zit je raadsman en daar je ouders”*). Uitleg over de rol van de aanwezigen wordt niet consequent gedaan, slechts in 11 zaken. De uitleg over het verloop van de zitting wordt slechts in 4 zaken gegeven. Opvallend is dat er tijdens de OTP-zaken hoewel soms minimaal, bij 17 zaken uitleg wordt gegeven over het verloop. Wel wordt er bij de jeugdstrafzaken, alvorens de officier van justitie zijn eis uitspreekt, door alle kinderrechters aangegeven hoe het verdere verloop van de zitting is. Opvallend is dat de kinderrechters tijdens iedere zaak uitleg geven bij hun keuze voor de oplegging van een bepaalde sanctie. Waar de parketsecretarissen dit doen aan de hand van het advies van de RvdK, doen de kinderrechters dit naar aanleiding van de eis van de OvJ. Over de inhoud wordt echter weinig tot niets verteld. In 2 zaken lijkt dit verwarrend voor ouders (*“Maar hoe gaat dat dan met die taakstraf?”*; *“Hoe gaat dat ITB er dan uitzien en hoe weet ik of het werkt?”*). De kinderrechters weten hier goed op te reageren, door het ouders kort uit te leggen.

Begrip

Tijdens 11 geobserveerde OTP-zaken wordt aan het eind expliciet gevraagd aan de ouders of er nog vragen of opmerkingen zijn. Parketsecretaris A. vraagt dit 10 van de 14 zaken en parketsecretaris B. 1 van de 6 zaken. Verder geven de parketsecretarissen hier tussendoor ook de gelegenheid voor, bijvoorbeeld bij het bespreken van het rapport van de RvdK. Afkortingen zijn bij geen enkele zitting gebruikt door de parketsecretarissen. Over het algemeen wordt er ook geen vakjargon gebruikt. Wanneer het toch gebruikt wordt, wordt er meestal uitleg gegeven. Naar aanleiding van een vraag van een moeder over de term *“voorwaardelijk sepot”* wordt de uitleg gegeven dat dit geen straf, maar een proeftijd inhoudt van 6 maanden en wat de gevolgen hiervan zijn. Hierna vraagt parketsecretaris B. nog ter bevestiging: *“Leg ik het zo goed uit? Begrijpt u (moeder) ook wat ik bedoel?”* De enige vakterm waar geen extra uitleg bij is gegeven is *“dynamisch risicoprofiel”*. Deze term werd voorgelezen uit een onderdeel van het rapport van de RvdK.

De kinderrechters vragen ouders, anders dan de parketsecretarissen, niet of er nog vragen of opmerkingen zijn. Wel worden door de kinderrechters afkortingen en vakjargon bijna niet gebruikt. Wanneer hier wel gebruik van wordt gemaakt toetsen de kinderrechters het begrip van ouders niet of nauwelijks, dit wordt slechts tijdens 4 zaken getoetst. Zo wordt er tijdens 1 zaak gebruik gemaakt van het woord “ontvankelijk”. De moeder van de verdachte lijkt hiervan te schrikken. Ze zet grote ogen op, kijkt haar man aan en haalt haar schouders op. De kinderrechter reageert hier niet op. Enkel op de momenten dat ouders duidelijk zeggen het niet te begrijpen, spelen de kinderrechters hierop in (“*Het is moeilijk voor u hè?*”). Tijdens de jeugdstrafzaken is het opvallend dat etniciteit een rol lijkt te spelen als het gaat om het toetsen van begrip. Tijdens de zaken waarbij ouders moeite hebben met de Nederlandse taal, lijken de kinderrechters zich meer bewust van begrip. Dit blijkt uit het feit dat zij tijdens deze zaken veelvuldig vragen stellen als: “*Is het duidelijk voor u?*” en “*Begrijpt u wat ik bedoel met ...?*”. Slechts bij 1 zaak gebeurt dit niet. Moeder spreekt de Nederlandse taal niet en geeft aan het allemaal moeilijk te vinden en niet te begrijpen waarover het gaat, waarop de kinderrechter zegt; “*Dat heeft u net kunnen horen*”. Bij de OTP-zaken lijkt etniciteit geen rol te spelen met betrekking tot het toetsen van begrip. Tijdens de OTP-zaken toetsen de parketsecretarissen het begrip van ouders niet beduidend meer, wanneer de ouders van allochtone afkomst zijn.

Algemene Houding

Verschillende gesprekstechnieken kunnen de communicatie tijdens het OTP bevorderen. Onderdeel van deze gesprekstechnieken is de manier van vragen stellen. De geobserveerde parketsecretarissen stellen duidelijk meer gesloten dan open vragen aan de ouders. Voorbeelden van gesloten vragen die zijn gesteld zijn: “*Heeft u het rapport gelezen?*” of “*Thuis gaat alles goed, kunt u dat beamen?*”. Bij één zaak vraagt de parketsecretaris nauwelijks iets aan de ouder en zegt dan halverwege: “*Als u wilt inbreken of iets, ga gerust u gang hè?*”. De betreffende vader komt bij deze zitting 15 seconden aan het woord. De vader krijgt uiteindelijk 4 keer de gelegenheid van de parketsecretaris om te spreken, maar geeft korte antwoorden als “*hm hm*”. Het komt ook voor dat de ouders uit zichzelf heel veel vertellen. Er worden dan zowel minder open als gesloten vragen gesteld. Een aantal gesprekstechnieken wordt nauwelijks gehanteerd, zoals het doorvragen, parafaseren en complimenteren. Er worden wel korte verbale en non-verbale reacties gegeven op het verhaal van de ouder, zoals “*hm hm*”, oogcontact en knikken. Parketsecretaris B. scoort hierop wel duidelijk hoger dan parketsecretaris A.

Over het algemeen zijn er 2 momenten waarop kinderrechters tijdens de jeugdstrafzittingen gebruik maken van open vragen. De eerste open vraag is bij de opening van het gesprek (“*Wat vindt u er nou eigenlijk allemaal van?*”) de tweede helemaal aan het einde (“*Is er verder nog iets wat u*

wilt zeggen? Dan mag u dat nu doen”). Gedurende het gesprek met ouders worden er steeds frequenter gesloten vragen gesteld (“*Wist u van de fiets?*”; “*Welke opleiding volgt u zoon en gaat het goed?*”; “*Luistert u zoon goed naar u?*”). Dit komt overeen met wat er op het OTP wordt gezien. Net als door de parketsecretarissen, wordt door de kinderrechters het doorvragen, parafraseren en complimenteren nauwelijks gebruikt. Wel maken zij tevens veelvuldig gebruik van verbale- en non-verbale reacties op het verhaal van ouders. Zo wordt er veel gebruik gemaakt van “*hm hm*”, geknikt en maken zij in alle gevallen oogcontact met ouders.

Eerder is al naar voren gekomen dat ouders weinig en kort aan het woord zijn tijdens de jeugdstrafzaken. Bij de zaken behandeld door kinderrechter C. valt het op dat de ouders beduidend vaker aan het woord komen dan tijdens de zaken die zijn behandeld door kinderrechter A. en kinderrechter B. Hiernaast valt het op dat de kinderrechter C. vaker gebruikt van parafrases en open vragen.

Morele communicatie

Het laatste geobserveerde aspect van communicatie betreft morele communicatie. Bij 4 van de 20 zaken doet de parketsecretaris een beroep op de verantwoordelijkheid van de ouders. (“*U bent strenger geworden in de regels?*”; “*Heeft hij op z’n kop gehad?*”). De parketsecretaris doet vaker een beroep op de verantwoordelijkheid van de jongere dan van de ouders. Bij jongeren wordt hier in 7 zaken een beroep op gedaan.

Tijdens slechts 2 zaken van de jeugdstrafzittingen wordt er door kinderrechter A. een beroep gedaan op de verantwoordelijkheid van ouders. Het gaat hierbij om zaken waarbij meerdere delicten per verdachte worden behandeld (“*Dit kan niet doorgaan zo! Het eerste feit is deels u schuld hè?*”; “*Wist u wat u zoon deed? Dat moet u namelijk wel weten*”). Er wordt tevens tijdens de jeugdstrafzaken in 9 zaken een beroep op de verantwoordelijkheid van de jongere gedaan.

Communicatie-inhoud ouders

Ten slotte is de communicatie-inhoud van de ouders geobserveerd op het OTP en de jeugdstrafzitting. Tijdens het OTP komen diverse onderwerpen naar voren. Over de volgende onderwerpen is informatie verstrekt door de ouders: het delict, de thuissituatie, het rapport van de RvdK, de opvoeding, vrienden, school, vrijetijdsbesteding en ten slotte de sanctie. Bij 11 van de 20 zaken spreken de ouders over het delict, meestal naar aanleiding van een vraag van de parketsecretaris over de eerste reactie van de ouders toen zij hoorden van het delict. Vervolgens spreken ouders het meest over het rapport van de RvdK, namelijk bij 9 van de 20 zaken. Zij geven dan bijvoorbeeld aan waar ze het niet mee eens zijn. Hierna wordt het meest gesproken over de sanctie, namelijk bij 8 zaken. Ouders geven dan bijvoorbeeld aan dat ze de sanctie te zwaar vinden.

Bij 1 zaak praat de vader in op zijn zoon om de aangeboden sanctie aan te nemen, namelijk de Maatregel Hulp en Steun. Vader zegt dan: *“Neem het nou maar aan. Doe je het? Anders kom je voor de kinderrechter, die gaat je écht straf geven”*. Uiteindelijk accepteert de verdachte het aanbod. Verder wordt er bij 7 van de 20 zaken door de ouders gesproken over de thuissituatie, vrienden en school. Bij 6 zaken wordt over de opvoeding gesproken en ten slotte bij 5 zaken over de vrijetijdsbesteding. Gemiddeld spreken de ouders tijdens de zitting over 4 onderwerpen.

Tabel 6

Communicatie-inhoud Ouders op het OTP en de Jeugdstrafzitting

	Delict	Thuissituatie	Rapport RvdK	Opvoeding	Vrienden	School	Vrijetijds- besteding
OTP	11	7	9	6	7	7	5
JSZ	21	17	4	4	2	9	4

Tijdens de jeugdstrafzaken worden de volgende onderwerpen met ouders besproken: het delict, de thuissituatie, de opvoeding, vrienden, school en vrijetijdsbesteding (Tabel 6). Tijdens de jeugdstrafzaken wordt er met ouders het meest gesproken over het delict en de thuissituatie. In alle 21 zaken wordt er gesproken over het delict, in 17 zaken over de thuissituatie. In 9 zaken komt school ter sprake. Wat hierbij opvalt is dat de kinderrechter hier in alle gevallen gericht naar vraagt. In enkel 4 zaken wordt er met ouders gesproken over de vrijetijdsbesteding en de opvoeding. Wanneer er over de opvoeding wordt gesproken is dit naar aanleiding van een rapportage van de RvdK. Wat daarnaast opvallend te noemen is, is dat er in slechts 2 zaken met ouders gesproken wordt over de vrienden van de jongere. Gemiddeld wordt er tijdens de jeugdstrafzaken over 3 onderwerpen gesproken met ouders. Tijdens het OTP worden er dan ook, gemiddeld, meer onderwerpen besproken.

4. Conclusie en Discussie

In dit onderzoek is getracht een vergelijking te maken tussen het OTP en de jeugdstrafzitting op het gebied van ouderparticipatie. De centrale onderzoeksvraag hierbij is: *“In hoeverre is er een verschil tussen de participatie van ouders tijdens het Onderhoud ten Parkette en de jeugdstrafzittingen?”*. Hoewel er verschillende overeenkomsten zijn gevonden tussen het OTP en de jeugdstrafzitting, lijken ouders meer te participeren tijdens het OTP dan tijdens de jeugdstrafzitting.

Allereerst is de aanwezigheid van ouders geobserveerd. Zoals verwacht waren beide ouders vaker aanwezig tijdens jeugdstrafzittingen dan tijdens het OTP. Overeenkomstig met de hypothesen

zijn moeders enigszins vaker aanwezig tijdens het OTP dan vaders. Dit is consistent met de bevindingen van Hepping en Weijers (2011). Tijdens de jeugdstrafzitting zijn moeders tevens vaker aanwezig dan vaders. Wat verder opvalt, is dat ondanks de aanwezigheidsplicht van ouders tijdens de jeugdstrafzitting, niet altijd beide ouders aanwezig waren. Hoewel tijdens het OTP deze aanwezigheidsverplichting niet geldt, was hier wel bij alle zaken minimaal één ouder aanwezig.

Dat ouders meer lijken te participeren tijdens het OTP blijkt onder andere uit de spreektijd van ouders. De hypothese was dat, gezien de informele setting van het OTP, de spreektijd van ouders hier relatief langer is in verhouding met de zittingstijd dan tijdens de jeugdstrafzitting. Hiernaast werd verwacht dat er minder mensen aanwezig zouden zijn tijdens het OTP, wat tevens zou kunnen bijdragen aan relatief meer spreektijd van ouders. Het blijkt dat ouders tijdens beide zittingsvormen gemiddeld 2 minuten aan het woord komen. Zoals verwacht komen ouders dus relatief gezien langer aan het woord tijdens het OTP. In de tijd dat ouders aan het woord komen, spreken ze gemiddeld over één onderwerp meer tijdens het OTP in vergelijking met de jeugdstrafzitting. Tijdens beide zittingsvormen spreken ouders het meest over het delict. Verder komen er diverse onderwerpen aan bod zoals de sanctie en de thuissituatie. Er zijn overigens wel grote verschillen gevonden tussen parketsecretarissen en kinderrechters onderling en de spreektijd van ouders. Het is verder mogelijk dat de formele setting van de jeugdstrafzitting en het aantal aanwezigen, tevens van invloed zijn op de spreektijd van ouders.

Verder was de verwachting dat het informele karakter van het OTP er voor zorgt dat ouders eerder initiatief nemen om te spreken dan tijdens de jeugdstrafzitting. Van de jeugdstrafzittingen werd verwacht dat ouders daar doorgaans wachten totdat zij het woord krijgen. Deze hypothesen zijn consistent met de bevindingen. Ouders nemen tijdens de jeugdstrafzitting minder initiatief om te spreken, dan dat zij daartoe de gelegenheid krijgen van de kinderrechter. Dit is echter anders tijdens het OTP. Ouders nemen hier inderdaad eerder het eigen initiatief om te spreken, dan dat zij hier de gelegenheid toe krijgen. De informele setting van het OTP zou hier aan bij kunnen dragen, doordat ouders zich hierdoor mogelijk vrijer voelen om te spreken. Ouders lijken minder vaak het eigen initiatief te nemen om te spreken, wanneer er een advocaat, jeugdreclaseerder of gezinsvoogd aanwezig is tijdens het OTP. De aanwezigheid van derden lijkt geen invloed te hebben op het gelegenheid krijgen om te spreken van de parketsecretaris. Tijdens de jeugdstrafzitting lijken ouders daarentegen sneller het eigen initiatief te nemen, wanneer er derden aanwezig zijn. Toekomstig onderzoek, met een grotere onderzoeksgroep en welke zich meer specifiek richt op het eigen initiatief van ouders tijdens jeugdstrafzaken, zou uit kunnen wijzen of dit een juiste bevinding is en wat hier een mogelijke verklaring voor zou kunnen zijn.

Mogelijk draagt de communicatiewijze van de parketsecretaris of kinderrechter bij aan de mate van ouderbetrokkenheid. Tijdens het OTP wordt tegen de verwachting in, meer uitleg gegeven

door de parketsecretaris over het verloop van de OTP-zitting dan tijdens de jeugdstrafzitting. Deze uitleg is overigens wel erg beknopt. Daarnaast wordt op het OTP bij alle aangeboden sancties, hoewel soms minimaal, uitleg gegeven over de inhoud van deze sanctie. Tijdens de jeugdstrafzitting wordt in geen enkele zaak uitleg gegeven over de inhoud van de sanctie.

Een overeenkomst tussen beide zittingen is dat er nauwelijks vakjargon wordt gebruikt. Hoewel verwacht werd dat kinderrechters meer gebruik zouden maken van vakjargon, gezien het meer formele karakter van de jeugdstrafzitting, was dit niet het geval. Er zijn ook een aantal verschillen gevonden. Wanneer er wel vakjargon gebruikt werd, werd hier tijdens het OTP uitleg bij gegeven. Bij de jeugdstrafzitting werd dit niet gedaan. Verder wordt er tijdens de jeugdstrafzitting minder vaak het begrip van ouders getoetst dan tijdens het OTP. Tijdens de jeugdstrafzitting wordt het begrip echter wel getoetst bij allochtone ouders die de Nederlandse taal niet goed beheersen, wat niet het geval is tijdens het OTP.

In overeenstemming met de verwachting zijn er geen grote verschillen gevonden in algemene houding tussen de parketsecretarissen en de kinderrechters. Er werden meer gesloten dan open vragen gesteld en ze maakten allemaal gebruik van korte verbale en non-verbale reacties. Verder worden gesprekstechnieken als doorvragen, complimenteren en parafraseren nauwelijks gebruikt. Mogelijk moeten de verschillen dus niet gezocht worden tussen beide zittingsvormen, maar tussen de parketsecretarissen en kinderrechters als individu. Zo blijkt uit de observaties tijdens de jeugdstrafzitting dat kinderrechtter C. meer open vragen stelde en meer parafrases gebruikte. Opvallend was dat bij deze kinderrechtter ouders ook vaker aan het woord kwamen. Een verklaring hiervoor is dat open vragen leiden tot het verkrijgen van meer informatie (Lang & van der Molen, 2010).

Wat betreft de morele communicatie zijn er anders dan verwacht ook geen grote verschillen gevonden tussen het OTP en de jeugdstrafzitting. Een consistente bevinding is dat de morele communicatie veelal op de jeugdige verdachte is gericht, in plaats van op de ouders. Dit is begrijpelijk omdat de gemiddelde leeftijd van jongeren van beide zittingsvormen 16 jaar is. Op deze leeftijd zou verwacht kunnen worden van jongeren dat ze enige verantwoordelijkheid voor hun daden kunnen dragen.

Hoewel uit de resultaten van het huidig onderzoek blijkt dat ouders meer participeren tijdens het OTP, is er grote voorzichtigheid geboden met het trekken van conclusies. Er zijn namelijk diverse limitaties aan het huidig onderzoek. De interne validiteit is laag omdat de invloed van externe factoren niet uitgesloten kan worden. Ouderparticipatie blijkt namelijk niet alleen te verschillen per zittingsvorm, maar varieert ook sterk tussen parketsecretarissen en kinderrechters onderling. Mogelijk is de training of ervaring van de parketsecretaris en kinderrechtter dus tevens van invloed op de ouderparticipatie. Bovendien kunnen taalvaardigheid, intelligentie en de

persoonlijkheid van ouders een rol spelen bij ouderparticipatie. De externe validiteit van dit onderzoek is eveneens laag, gezien de kleine en selecte onderzoeksgroep.

Toekomstig onderzoek met een grotere steekproef van ouders en meerdere parketsecretarissen en kinderrechters is nodig om meer gedegen uitspraken te doen over participatieverschillen van ouders tijdens beide zittingsvormen. Bovendien zal toekomstig onderzoek ook plaats moeten vinden bij andere Nederlandse rechtbanken, om resultaten te kunnen generaliseren voor de situatie in Nederland. Daarnaast zou toekomstig onderzoek zich meer kunnen richten op de beleving van ouders over de mate waarin zij kunnen participeren gedurende het behandelen van de zaak van hun kind. Dit zou gedaan kunnen worden aan de hand van interviews en vragenlijsten. Op deze manier kan in kaart worden gebracht hoe ouders de participatie tijdens de zitting zelf ervaren.

Gezien de belangrijke rol die ouders horen te spelen in het strafrechtproces volgens zowel de internationale verdragen als de Nederlandse wetgeving, bevelen wij aan, kinderrechters en parketsecretarissen een passende training aan te bieden op het gebied van ouderparticipatie. Op deze manier zullen de verschillen tussen parketsecretarissen en kinderrechters onderling mogelijk afnemen.

Literatuurlijst

- Aalsma, M. C., Liu, G.C., & Wiehe, S.E, (2011). The Role of Percieved Parent Monitoring and Support on Urban Child and Adolescent Problem Behavior. *Community Mental Health Journal, 47*, 61-66.
- Arthur, R. (2010). Protecting the best interest of the child: A comparative analysis of the youth justice systems in Ireland, England and Scotland. *International Journal of Children's Rights, 18*, 217-231.
- Beijerse, J., Dubbelman, L. (2008). De politie en het Openbaar Ministerie in jeugdstrafzaken. In I. Weijers & F. Imkamp (Eds.), *Jeugdstrafrecht in internationaal perspectief* (pp. 169-186). Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Broeking, J., & Peterson-Badali, M. (2010). The extent and nature of parents' involvement in Canadian youth justice proceedings. *Youth Justice, 10*, 40-55.
- Corstens, G. J. M. (2008). *Het Nederlands strafprocesrecht*. Deventer: Kluwer.
- Dishion, T. J., & Patterson, G. R. (2006). The development and ecology of antisocial behavior in children and adolescents. *Developmental Psychopathology, 3*, 503–541.
- Everwijn, H., Lindenberg, R., Reitsma, J., & Walberg, A. (2011). *Een plicht met de zachte hand. Evaluatie van de verschijningslicht voor ouders bij de kinderrechtter*. Barneveld: WODC.
- Garfinkel, L.F., & Nelson, R. (2004). Promoting better interaction between juvenile court, schools, and parents. *Reclaiming Children and Youth, 13(1)*, 26-28.
- Harvell, S., Rodas, B., & Hendey, L. (2004). *Parental Involvement in Juvenile Justice: Prospects and Possibilities*. Center for Research on Children in the U.S., Georgetown Public Policy Institute, and the Georgetown University Department of Psychology.
<http://www.crocus.georgetown.edu/reports/parental.involvement.pdf>
- Hepping, K. (2006). "Mijn kind is geen crimineel". *De rol van de ouders in het jeugdstrafprocesrecht internationaal en nationaal bekeken* (Unpublished master's thesis). Universiteit Utrecht.

- Hillian, D., & Reitsma, M. (2003). Parents and youth justice. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 45, 19-42.
- Hoeve, M. S., Dubas, J., Eichelsheim, V. I., Van der Laan, P. H., Smeenk, W., & Gerris, J. R. M. (2009). The relationship between parenting and delinquency: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37, 749-775.
- Hollingsworth, K. (2007). Responsibility and rights: Children and their parents in the youth justice system. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 21, 190-219.
- Jonge, G. de (1999). De verantwoordelijkheid van ouders in het Nederlandse jeugdstrafrecht. *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*, 11, 224-232.
- Jonge, G. de & Linden, A. P. van der (2007). *Jeugd en strafrecht. Een leer- en praktijkboek over het (internationale) jeugdstrafrecht en jeugdstraiprocesrecht*. Deventer: Kluwer.
- Jonge, G. de (2011). Jeugdsancties. In I. Weijers, & F. Imkamp (Eds.), *Jeugdstrafrecht in internationaal perspectief* (pp. 107-137). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Jonge, G., de, Hepping, K., & Weijers, I. (2011). De rol van de ouders in de jeugdstrafrechtspleging. In I. Weijers & F. Imkamp (Eds.), *Jeugdstrafrecht in internationaal perspectief* (pp. 233-247). Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Kampijon, M. (2008). De jeugdstrafrechtketen. In I. Weijers (Eds.), *Justitiële interventies* (19-31). Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Landsheer, H., 't Hart, H., De Goede, M., & Van Dijk, J. (2003). *Praktijkgestuurd onderzoek: Methoden van praktijkonderzoek*, (pp. 112-119). Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.
- Lang, G., & Molen, H. T. van der (2010). *Psychologische gespreksvoering: Een basis voor hulpverlening*. Amsterdam: Uitgeverij Nelissen.
- Liefaard, T., Rap, S. E., & Weijers, I. (2010). De positie van de jeugdige verdachte in het strafproces, *Strafblad*, 282-295.
- Linden, A. P. van der, Siethoff, F. G. A. ten & Zeijlstra-Rijpstra, A. E. I. J. (2009). *Jeugd en recht*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

- Mijnarends, E.M. (2001). De betekenis van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind voor het Nederlandse jeugdstrafrecht. *Tijdschrift voor Familie- en jeugdrecht*, 23, 302-306.
- Openbaar Ministerie (2011). *Aanwijzing effectieve afdoening strafzaken*. Retrieved from <http://www.om.nl/organisatie/beleidsregels/overzicht/jeugd/@155811/aanwijzing-1/>.
- Peterson-Badali, M., & Broeking, J. (2009). Parents' involvement in the youth justice system: A view from the trenches. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 51, 255-270.
- Peterson-Badali, M., & Broeking, J. (2010). Parents involvement in youth justice system: Rethoric and reality. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 52, 1-27.
- Rap, S., & Weijers, I. (2011). *De Jeugdstrafzitting: Een pedagogisch perspectief*. Den Haag: Sdu uitgevers.
- Robson, C. (2002). *Real world research*. Malden: Blackwell Publishing.
- Schreijenberg, A., Timmermans, M., & Homburg, G. H. J. (2010). Aanwezigheid verplicht: Een inventarisatie van de gevolgen van de aanwezigheidsplicht voor ouders bij de kinderrechter, onderzoek WODC. *Regioplan Beleidsonderzoek*, 1-80.
- Schuytplot, A. (1999). Ouders en kinderen in de rechtszaal: begrip en onbegrip van juridische procedures. *Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs*, 15, 225- 238.
- Slot, W. (2005). Probleemgedrag bij adolescenten: ouders doen er toe. *Tijdschrift voor Criminologie*, 47, 306-310.
- Varma, K. N. (2007). Parental involvement in youth court. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 49, 231-260.
- Waal, A. van der (2009). *De rol van ouders tijdens het onderhoud ten parkette* (Unpublished master's thesis). Universiteit Utrecht.

- Weerman, F. M. (2001). Controlebenaderingen. In E. Lissenberg, S. van Ruller, & R. van Swaaningen (Eds.), *Tegen de regels IV. Een inleiding in de criminologie* (pp. 135-152). Ars Aequi Libri.
- Weijers, I. (2004). Requirements for communication in the courtroom: A comparative perspective on the youth court in England/Wales and The Netherlands. *Youth Justice*, 4, 22-31.
- Weijers, I., & Hokwerda, Y. M. (2003). Patterns and possibilities for pedagogical communication in juvenile courts: England and Wales and The Netherlands. In F. Dünkel & K. Drenkhahn (Eds.), *Youth Violence: New patterns and local responses* (pp. 679-690). Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität.
- Weijers, I. (2008a). De pedagogische opgaven van de jeugdstrafzitting. In: Weijers, I., & Imkamp, F. (red), *Jeugdstrafrecht in internationaal perspectief*, (pp. 315-324). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Weijers, I. (2008b). Grondslagen van jeugdstrafrecht. In: Weijers, I., & Imkamp, F. (red). *Jeugdstrafrecht in internationaal perspectief* (pp. 31-52). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Weijers, I. (2011). Grondslagen van het jeugdstrafrecht. In I. Weijers, & F. Imkamp (Eds.), *Jeugdstrafrecht in internationaal perspectief* (pp. 31-52). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Hepping, K. E., & Weijers, I. (2011). *Effectieve ouderparticipatie in het jeugdstraiproces. De Utrechtse pilot Versterken Betrokkenheid Ouders*. Amsterdam: SWP.

Bijlage 1: Observatielijsten

Observatielijst: "Mate van Participatie" OTP		No.:
Algemeen:		
Naam Observator:		Datum observatie:
Start:	Eind:	Naam parketsecretaris:
Totale tijd zitting:		
Procesvoorschriften:		
Cautie: JA / NEE		Uiting onschuldpresumptie: JA/NEE
Maakt verdachte gebruik van zwijgrecht: JA/NEE		Schending van pressieverbod: Weinig 1 2 3 4 5 Veel
Gegevens jeugdige verdachte:		
Leeftijd:	Geslacht: M / V	Etniciteit:
Ontkennende verdachte: JA / NEE / GEDEELTELIJK		First Offender: JA / NEE / ONBEKEND
Delictsomschrijving:		Voorlopige hechtenis: JA / NEE
Gezinssituatie:		Bijzonderheden:

Eventuele opmerkingen:
Plaats ouder tijdens zitting:

Aanwezigheid (verschil in aanwezigen OTP en jeugdstrafzitting):	
Verdachte:	
Moeder:	
Vader:	
Beide:	
Voogd:	
Overige :	
Aantal keren aan het woord (Turven):	
Parketsecretaris:	
Officier van Justitie:	
Verdachte:	
Ouder:	
Raadsman:	
Anders:	
Tijd dat ouder aan het woord is (Gemeten met stopwatch):	
Aantal minuten:	
Aantal seconden:	
Op welke momenten komt de ouder aan het woord (Turven):	
Eigen initiatief:	
Krijgt gelegenheid:	

Eventuele opmerkingen:
Redenen voor afwezigheid ouder:

Observatielijst: "Mate van participatie" Jeugdstrafzitting		No.:
Algemeen:		
Naam Observator:		Arrondissement:
Start:	Eind:	Rechter:
Totale tijd zitting:		Officier van Justitie:
Bijzonderheden (ruis):		
Beschrijving setting rechtbank:		
- Naam / Functie bordjes: JA / NEE		
- Plaats jeugdige verdachte:		
- Plaats ouders:		
Gegevens jeugdige verdachte:		
Leeftijd:	Geslacht: M / V	Etniciteit:
Ontkennende verdachte: JA / NEE / GEDEELTELIJK		First Offender: JA / NEE / ONBEKEND
Delictsomschrijving:		Voorlopige hechtenis: JA / NEE
Gezinssituatie:		Bijzonderheden:

Procesvoorschriften:	
Cautie: JA / NEE	Uiting onschuldpresumptie: JA/NEE
Maakt verdachte gebruik van zwijgrecht: JA/NEE	Schending van pressieverbod: Weinig 1 2 3 4 5 Veel

Aanwezigheid (verschil in aanwezigen OTP en jeugdstrafzitting):	
Verdachte:	
Moeder:	
Vader:	
Beide:	
Voogd:	
Jeugdreclassering:	
RVDK:	
Getuige:	
Slachtoffer:	
Overige :	
Aantal keren aan het woord (Turven):	
Rechter:	
Officier van Justitie:	
Verdachte:	
Ouder:	
Raadsman:	
Anders:	
Tijd dat ouder aan het woord is (Gemeten met stopwatch):	
Aantal minuten:	
Aantal seconden:	
Op welke momenten komt de ouder aan het woord (Turven):	
Eigen initiatief:	

Krijgt gelegenheid:	
---------------------	--

Eventuele opmerkingen:

Redenen voor afwezigheid ouder:

Observatielijst: "Communicatiewijze en inhoud" OTP		No.:
Algemeen:		
Naam Observator:		Datum observatie:
Start:	Eind:	Naam parketsecretaris:
Totale tijd zitting:		
Procesvoorschriften:		
Cautie: JA / NEE		Uiting onschuldpresumptie: JA/NEE
Maakt verdachte gebruik van zwijgrecht: JA/NEE		Schending van pressieverbod: Weinig 1 2 3 4 5 Veel
Gegevens jeugdige verdachte:		
Leeftijd:	Geslacht: M / V	Etniciteit:
Ontkennende verdachte: JA / NEE / GEDEELTELIJK		First Offender: JA / NEE / ONBEKEND
Delictsomschrijving:		Voorlopige hechtenis: JA / NEE
Gezinssituatie:		Bijzonderheden:

Uitleg – door parketsecretaris		
Voorstellen van aanwezigen: JA / NEE / Gedeeltelijk		
Uitleg rol/functie aanwezigen: JA / NEE / Gedeeltelijk		
Uitleg verloop zitting: JA / NEE / Gedeeltelijk		
Uitleg bij keuze voor sanctie(s): JA / NEE / Gedeeltelijk		
Uitleg omtrent inhoud sanctie(s): JA / NEE / Gedeeltelijk		
Begrip	Parkets.	Notities
Tempo (laag – hoog)	1 2 3 4 5	
Volume (zacht – hard)	1 2 3 4 5	
Articulatie (onduidelijk – overdreven)	1 2 3 4 5	
Intonatie (vriendelijk – streng)	1 2 3 4 5	
Moeilijkheidsgraad (te makkelijk – te moeilijk)	1 2 3 4 5	
Gebruik van jargon (niet – veel)	1 2 3 4 5	
Gebruik van afkortingen (niet – veel)	1 2 3 4 5	
Verduidelijking (niet – veel)	1 2 3 4 5	
Begrip van de ouders toetsen	1 2 3 4 5	
Gesprekstechnieken:	Parkets.	Notities
• Open vragen stellen	1 2 3 4 5	
• Gesloten vragen	1 2 3 4 5	
• Doorvragen	1 2 3 4 5	
• Parafrazeren	1 2 3 4 5	
• Complimenteren	1 2 3 4 5	
• Korte verbale reacties	1 2 3 4 5	
• Korte nonverbale reacties (knikken, oogcontact)	1 2 3 4 5	

Communicatie inhoud – wat zeggen ouders over		
Het delict:		
Thuisituatie:		
School/opleiding:		
Opvoeding:		
Vrijtijdsbesteding:		
Vrienden:		
Overig:		
Morele communicatie		Notities
Beroep op verantwoordelijkheid van ouders	JA / NEE	

Observatielijst: "Communicatiewijze en inhoud" Jeugdstrafzitting		No.:
Algemeen:		
Naam Observator:	Arrondissement:	
Start:	Eind:	Rechter:
Totale tijd zitting:		Officier van Justitie:
Bijzonderheden (ruis):		
Beschrijving setting rechtbank:		
- Naam / Functie bordjes: JA / NEE		
- Plaats jeugdige verdachte:		
- Plaats ouders:		
Gegevens jeugdige verdachte:		
Leeftijd:	Geslacht: M / V	Etniciteit:
Ontkennende verdachte: JA / NEE / GEDEELTELIJK		First Offender: JA / NEE / ONBEKEND
Delictsomschrijving:		Voorlopige hechtenis: JA / NEE
Gezinssituatie:	Bijzonderheden:	
Uitleg – door rechter		

Voorstellen van aanwezigen: JA / NEE / Gedeeltelijk		
Uitleg rol/functie aanwezigen: JA / NEE / Gedeeltelijk		
Uitleg verloop zitting: JA / NEE / Gedeeltelijk		
Uitleg bij keuze voor sanctie(s): JA / NEE / Gedeeltelijk		
Uitleg omtrent inhoud sanctie(s): JA / NEE / Gedeeltelijk		
Begrip	Rechter	Notities
Tempo (laag – hoog)	1 2 3 4 5	
Volume (zacht – hard)	1 2 3 4 5	
Articulatie (onduidelijk – overdreven)	1 2 3 4 5	
Intonatie (vriendelijk – streng)	1 2 3 4 5	
Moeilijkheidsgraad (te makkelijk – te moeilijk)	1 2 3 4 5	
Gebruik van jargon (niet – veel)	1 2 3 4 5	
Gebruik van afkortingen (niet – veel)	1 2 3 4 5	
Verduidelijking (niet – veel)	1 2 3 4 5	
Begrip van de ouders toetsen	1 2 3 4 5	
Gesprekstechnieken:	Rechter	Notities
• Open vragen stellen	1 2 3 4 5	
• Gesloten vragen	1 2 3 4 5	
• Doorvragen	1 2 3 4 5	
• Parafraseren	1 2 3 4 5	
• Complimenteren	1 2 3 4 5	
• Korte verbale reacties	1 2 3 4 5	
• Korte nonverbale reacties (knikken, oogcontact)	1 2 3 4 5	

Communicatie inhoud – wat zeggen ouders over		
Het delict:		
Thuisituatie:		
School/opleiding:		
Opvoeding:		
Vrijtijdsbesteding:		
Vrienden:		
Overig:		
Morele communicatie		Notities
Beroep op verantwoordelijkheid van ouders	JA / NEE	

Bijlage 2: Tabellen

Tabel 1a

Duur van Zaak en Spreektijd Ouders tijdens het OTP

	Totale duur zaak	Vader, Moeder of Beide	Totale spreektijd ouders	Verhouding duur zaak/ spreektijd ouder
Zaak 1	12	M	1:13	10.1 %
Zaak 2	10	V	0:20	3.3 %
Zaak 3	14	V	1:10	8.3 %
Zaak 4	25	B	2:43	10.9 %
Zaak 5	22	M	3:43	16.9 %
Zaak 6	17	M	1:45	10.3 %
Zaak 7	11	M	2:00	18.2 %
Zaak 8	42	B	4:06	9.8 %
Zaak 9	19	M	1:42	8.9 %
Zaak 10	15	V	2:51	19.0 %
Zaak 11	11	V	1:03	9.5 %
Zaak 12	10	M	0:15	2.5 %
Zaak 13	18	M	1:02	5.7 %
Zaak 14	11	V	0:49	7.4 %
Zaak 15	15	M	0:21	2.3 %
Zaak 16	23	M	2:27	10.7 %
Zaak 17	18	V	3:24	18.9 %
Zaak 18	17	M	2:29	14.6 %
Zaak 19	16	B	2:09	13.4 %
Zaak 20	15	V	0:15	1.7 %

Tabel 1b

Duur van Zaak en Spreektijd Ouders tijdens de Jeugdstrafzitting

	Totale duur zaak	Moeder	Vader	Totale spreektijd ouders	Verhouding duur zaak/ spreektijd ouder
Zaak 1	52	0:45		0:45	1.4 %
Zaak 2	40	0:02	1:58	2:00	5 %
Zaak 3	22	0:51		0:51	3.9 %
Zaak 4	17	1:09		1:09	6.8 %
Zaak 5	10	1:26	0:05	1:31	15.2 %
Zaak 6	25	2:10	0:04	2:14	8.9 %
Zaak 7	31	1:22		1:22	4.4 %
Zaak 8	35	2:52	3:04	4:16	12.2 %
Zaak 9	30	1:30	1:34	3:04	10.2 %
Zaak 10	30		0:42	0:42	2.3 %
Zaak 11	47	0:40	0:21	1:01	2.2 %
Zaak 12	40	0:30		0:30	1.3 %
Zaak 13	76	0:02	1:48	1:50	2.4 %
Zaak 14	68	1:39	2:01	3:40	5.4 %
Zaak 15	19	0:05		0:05	0.4 %
Zaak 16	31	3:52		3:52	12.5 %
Zaak 17	25	0:03		0:03	0.2 %
Zaak 18	42	0:02	1:08	1:10	2.8 %
Zaak 19	34	0:31		0:31	1.5 %
Zaak 20	42	6:15		6:15	14.9 %
Zaak 21	38	0:38	4:14	4:52	12.8 %

Tabel 2a

Aantal Keer dat Aanwezig zijn aan het Woord zijn per OTP Zaak

	Parketsecretaris A of B	Parketsecretaris	Moeder	Vader	Totaal ouders
Zaak 1	A	28	9		9
Zaak 2	A	32		7	7
Zaak 3	A	36		10	10
Zaak 4	A	39	3	18	21
Zaak 5	B	39	11		11
Zaak 6	B	23	8		8
Zaak 7	B	18	6		6
Zaak 8	B	51	1	10	11
Zaak 9	B	24	7		7
Zaak 10	A	25		10	10
Zaak 11	A	26		6	6
Zaak 12	A	20	2		2
Zaak 13	A	33	8		8
Zaak 14	A	24		5	5
Zaak 15	A	19	2		2
Zaak 16	A	22	7		7
Zaak 17	A	26		13	13
Zaak 18	A	27	14		14
Zaak 19	B	30	9	0	9
Zaak 20	A	28		6	6

Tabel 2b

Aantal keer dat Aanwezigen aan het Woord zijn per Zaak tijdens de Jeugdstrafzitting

	Kinderrechter A, B of C	Kinderrechter	Moeder	Vader	Totaal ouders
Zaak 1	A	25	5		5
Zaak 2	A	36	1	12	13
Zaak 3	A	28	4		4
Zaak 4	A	22	3		3
Zaak 5	A	13	6	3	9
Zaak 6	A	25	5	2	7
Zaak 7	A	32	13		13
Zaak 8	A	31	3	3	6
Zaak 9	A	40	7	9	16
Zaak 10	A	23		6	6
Zaak 11	A	43	5	5	10
Zaak 12	A	36	2		2
Zaak 13	B	33	1	1	2
Zaak 14	B	53	8	6	14
Zaak 15	B	19	1		1
Zaak 16	B	35	8		8
Zaak 17	B	11	1		1
Zaak 18	C	37	1	7	8
Zaak 19	C	35	3		3
Zaak 20	C	49	16	0	16
Zaak 21	C	31	1	5	6

Tabel 3a

Aantal Keer Eigen Initiatief of Gelegenheid om te Spreken tijdens het OTP

	Eigen Initiatief	Gelegenheid	Aanwezigheid andere personen
Zaak 1	6	3	gezinsvoogd
Zaak 2	1	6	advocaat
Zaak 3	6	4	-
Zaak 4	19	2	-
Zaak 5	7	4	-
Zaak 6	2	6	-
Zaak 7	4	2	-
Zaak 8	5	6	-
Zaak 9	6	1	-
Zaak 10	8	2	gezinsvoogd
Zaak 11	2	4	-
Zaak 12	1	1	-
Zaak 13	4	4	-
Zaak 14	1	4	-
Zaak 15	0	2	advocaat
Zaak 16	4	3	advocaat
Zaak 17	11	2	-
Zaak 18	10	4	-
Zaak 19	8	1	-
Zaak 20	2	4	jeugdreclassering

Tabel 3b

Aantal Keer Eigen Initiatief of Gelegenheid om te Spreken tijdens de Jeugdstrafzitting

	Eigen Initiatief	Gelegenheid	Aanwezigheid andere personen
Zaak 1	2	3	vriendin verdachte politie/ vertegenwoordiger
Zaak 2	4	9	veiligheidshuis en RVDK
Zaak 3	1	3	jeugdreclassering
Zaak 4	0	3	jeugdreclassering
Zaak 5	0	9	jeugdreclassering
Zaak 6	1	7	-
Zaak 7	9	4	RVDK
Zaak 8	2	4	-
Zaak 9	10	6	vriendin van vader
Zaak 10	0	6	-
Zaak 11	3	7	-
	0	2	gezinsvoogd, vriendin verdachte en stagiaire van de raadsman
Zaak 12			
Zaak 13	0	2	-
Zaak 14	4	10	slachtoffers
Zaak 15	1	0	jeugdreclassering
Zaak 16	6	2	RVDK en zus van verdachte
Zaak 17	0	1	-
			ouders van de slachtoffer en 2
Zaak 18	1	7	mensen van het parket
Zaak 19	0	3	2 mensen van het parket
			jeugdreclassering en 2 mensen
Zaak 20	10	6	van het parket
Zaak 21	1	5	2 mensen van het parket